

Цікавим підсумком до теми може бути використання технології «лепбук», робота над яким сприяє кращій обробці інформації і її використання. У процесі створення лепбуку дитина взаємодіє з однолітками і дорослими, опановує різні способи діяльності, через які пізнає себе, соціум, навколишній світ, а також можливості його пізнання. Такий підхід формує розвиток гнучкого креативного мислення, здатність знаходити і пропонувати нові ідеї.

Таким чином, аналізуючи публікації передових учених педагогіки, урахувавши досвід колег, можна зробити висновок, що компетентнісний підхід скеровує освітній процес на формування ключових і життєвих компетентностей, що дає можливість створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості.

Література:

1. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. *Почат. шк.* 2010. №9. С. 1-4.
2. Державний стандарт початкової освіти. Завуч. 2018. №8. С. 4.
3. Загальні поняття про компетентнісний (діяльнісний) підхід в освіті. URL: <http://ukped.com/statti/teorija-navchannja/6390-zahalni-ponyattya-pro-kompetentnisnyu-diyalnisnyu-pidkhid-v-osviti.html> - (дата звернення 12.05.2020).
4. Нова українська школа: порадник для вчителя / ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
5. Нова Українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 12.05.2020).
6. Савченко О. Я. Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту: здобутки і нерозв'язані проблеми. *Рідна школа.* 2014. № 4-5. С. 12.

Ільченко В. Р., Гуз К. Ж., Олійник І. М.

ЯКІСНА І СПРАВЕДЛИВА ОСВІТА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Навчання має обумовлювати формування в учня його життєствердного образу світу – складову особистісно значимої картини світу як вихідного пункту і результату взаємодії з дійсністю [3, с.102-120]. Під час карантину учні навчались великою мірою шляхом дистанційного навчання в присутності батьків, що викликало значний інтерес останніх до того, як процес навчання відповідає чинним державним документам з урахуванням подальшої модернізації.

Батьки спостерігаючи, як дитина щодня задовольняє свої базові потреби в дослідженні і висновках, конструюванні, моделюванні, комунікації, художньому представленні пізнаного [7], мають бути впевнені, що дитина зростає особистістю, мислення якої неперервно перетворюється в мислення соціально зрілого громадянина [8, с.13] і процес навчання відповідає як державним документам, так і базовим потребам учня та потребам суспільства.

Незалежно від того, чи буде продовжуватись дистанційне навчання, учителі можуть поради́ти батькам розробити разом з учнями календар

навчання на кожен місяць, в якому учень щоденно відмічає свої досягнення в дослідженні середовища життя, моделюванні, конструюванні, цифровій творчості (відео, фото та ін.), зміцненні здоров'я, фіксує свої почуття, а в кінці місяця моделює свій образ світу як систему всіх начальних досягнень, в основі якої загальні закономірності, відкриті наукою.

В Законі України «Про освіту» серед основних понять (ст. 1) даються визначення: індивідуальна освітня траєкторія – персональні реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти...; компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей...; якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановлених законодавством, відповідним стандартом освіти... [11, с. 4, 5]. У ст.3 зазначено, що кожен має право на якісну та доступну освіту [там само, с. 5].

Аналізуючи діючий Державний стандарт (ДС) базової і повної загальної середньої освіти (2011) [4] і Державний стандарт початкової освіти (2018) [6], проєкт Державного стандарту базової загальної середньої освіти (2020) [5] знаходимо терміни: ключова компетентність – спеціально структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, що дає їй можливість ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів; предметна (галузева) компетентність – набутий учнями у процесі навчання досвід специфічної для певного предмета діяльності, пов'язаної із засвоєнням, розумінням і застосуванням нових знань [4, с. 4,5]. Кожний із зазначених термінів включає поняття особистості.

Освітньою характеристикою особистості є її образ світу – особистісно значима складова наукової картини світу, цілісного світогляду – вихідний пункт і результат всякої пізнавальної діяльності, всякої взаємодії з дійсністю; той «орган», який вирощується людиною з перших днів існування і до останнього її дня. Великою мірою його формування залежить від школи, зокрема від того, як формуються в навчальному процесі з перших кроків шкільного життя і до випускного класу предметні компетентності – досвід розуміння і застосування отриманого змісту освіти.

У Державному стандарті початкової освіти (2018) вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентісного підходу в основу якого покладені ключові компетентності. Основою формування ключових компетентностей є досвід учнів, їх потреби, які мотивують до навчання [11, с. 22, 23] в різному освітньому середовищі (школі, родині). Обов'язкові результати навчання з освітніх галузей (ОГ) передбачають здатність учнів 1-4 кл. до аналізу об'єктів навколишнього світу та ситуацій, що виникають у житті (математична ОГ), відкриття світу природи, набуття досвіду її дослідження, формулювання дослідницьких проблем (природнича ОГ), виявлення взаємозв'язків у природі; ефективне використання природних матеріалів (технологічна ОГ), дослідження інформаційного навколишнього світу (інформатична освітня галузь) [там само, с. 104-108].

Таких результатів навчання проблематично досягти без безпосереднього вивчення учнями початкової школи свого середовища життя через уроки у довкіллі, які (як показав досвід впровадження моделі освіти «Довкілля» [8]) є найбільш улюбленими учнями. Без «системи

наукових знань про природу, суспільство, людське мислення, практичних вмінь і навичок та способів діяльності, світоглядних, моральних, естетичних ідей» [1, с.137] не можна очікувати досягнення основної мети навчання і виховання – формування суспільно активної особистості [там само].

Звернемось до проєкту Державного стандарту базової середньої освіти (2020). Реалізація мети базової середньої освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах, як:

1) визнання унікальності й талановитості кожної особистості, що забезпечується рівним доступом до освіти, заборонаю будь-яких форм дискримінації або відокремлення здобувачів освіти на основі попереднього відбору;

2) формування цілісного світогляду й відчуття радості пізнання, що досягається використанням в освітньому процесі дослідницької і проєктної діяльності;

3) розвиток вільної особистості через підтримку самостійності, підприємливості й ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі;

4) формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку дитини; забезпечення добробуту й безпеки завдяки створенню атмосфери довіри, взаємоповаги і взаємодопомоги у шкільному освітньому середовищі, перетворенню закладу освіти на безпечне місце, де запобігають насильству й булінгу (цькуванню), надають потрібну допомогу;

5) утвердження людської гідності та доброчесності, зокрема академічної, через виховання чесності, відваги, наполегливості, милосердя, доброти, справедливості, поваги до прав людини;

6) плекання любові до рідного краю, української культури, дбайливе ставлення до довкілля;

7) формування активної громадянської позиції, відповідального ставлення до Української держави, історії українського народу, державної мови [5].

Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу, в основі якого лежать Рекомендації Ради Європейського Союзу від 22 травня 2018 року щодо ключових компетентностей для ціложиттєвої освіти (освіти впродовж життя).

Усі ключові компетентності однаково важливі; кожна з них сприяє успішному життю у суспільстві. Як бачимо, в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти (2020). теж фігурує термін особистість, освітньою характеристикою її є образ світу.

Аналіз змісту освіти освітніх систем зарубіжжя показує, що предметні (галузеві) компетентності затверджуються стандартами освіти. Наприклад, предметні компетентності, означені Національним стандартом обов'язкової освіти Іспанії, які мають бути сформовані в процесі вивчення предметів або предметних галузей: ОГ «Природознавство» - оперування базовими законами природи, суспільства, культури, довкілля; ОГ «Суспільствознавство, географія, історія» – оперування базовими законами природи, суспільства, культури та довкілля, усвідомлення культурної спадщини; ОГ «Математика» – оперування базовими законами природи,

суспільства, культури та довкілля. Інші освітні галузі формують компетентності оволодіння мовою, використання джерел інформації, володіння технологією [10, с. 142-143].

В навчальному процесі необхідна неперервна систематизація знань, вмінь на основі базових законів, відкритих наукою, як умова перетворення дитячого мислення в мислення соціально зрілої особистості [9, с. 495-496], це умова формування життєствердного національного образу світу кожного учня, цілісного світогляду суспільства, його життєствердної моделі світу як умови довговічності.

На основі освітніх програм школи можуть розробляти навчальні програми, в яких на виконання указу Президента України «Про цілі сталого розвитку» використовувати зарубіжний або вітчизняний досвід щодо надання учням можливості досягти якісної і справедливої освіти. Можна використати схвалені МОН програму «Довкілля» (1-2 кл.), підручники до неї та методику викладання «Довкілля».

Школи можуть за зразком зошитів до курсу «Довкілля» (1-6 кл.) пропонувати учням і батькам календарі навчання, в яких учні щоденно відмічають свої спостереження, дослідження в довкіллі, моделювання об'єктів довкілля, свою цифрову творчість, дослідження свого роду, народу, своє здоров'я, почуття і на основі наведених навчальних досягнень моделювати свій образ світу як вихідний пункт і результат пізнання дійсності, взаємодії з довкіллям. На допомогу батькам можна рекомендувати Граматику любові [2] як хрестоматію до педагогіки цілісної освіти – освіти ХХІ ст., положення якої проголошені елітою планети – Римським Клубом в ювілейній доповіді «Come On!».

Література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник, Київ, «Либідь», 19997, 375 с.
2. Граматика любові [науково-публіцистичне видання] / Укладач В.Р.Ільченко, під редакцією В. Р.Ільченко, В. А.Продаєвича, Полтава-Одеса: 2017. 394 с.
3. Гуз К. Ж. Теоретичні та методичні основи формування в учнів цілісності знань про природу. Полтава: Довкілля. К. 2004. 474 с.
4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/28030/ – Назва з екрану.
5. Державний стандарт базової середньої освіти (проект) – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti> – Назва з екрану.
6. Державний стандарт початкової освіти – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-rochatkovoyi-osviti> – Назва з екрану.
7. Дьюи Д. Психология и педагогика мышления. – М., 1919. – 247 с.
8. Ільченко В. Р., Гуз К.Ж. Освітня програма «Довкілля» -- Київ – Полтава: ПОПОПП, 1999.- 123 с.
9. Каптерев П. Ф. Изб.пед.труды.- М.: Педагогика, 1984.- 704 с.
- 10.Лукіна О. В. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика. К.: Богданов А.М., 2009. – 404 с.
- 11.Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1 – 2 класи. – К. : ТД «Освіта – центр+», 2018. – 240 с.